

МЕДІАОСВІТА ЯК ЧИННИК МОДЕРНІЗАЦІЇ ВІТЧИЗНЯНОЇ ВИЩОЇ ШКОЛИ

Статтю присвячено розкриттю можливостей медіаосвіти для приведення вітчизняної вищої школи у відповідність до європейських вимог, передбачених Болонською декларацією. Наведено визначення медіаосвіти як новітньої технології, окреслено перспективи її впровадження до навчально-виховного процесу українських університетів.

Ключові слова: медіаосвіта, медіаосвітні технології, медіаграмотність, модернізація, європейські освітні стандарти.

Статья посвящена раскрытию возможностей медиаобразования для приведения отечественной высшей школы в соответствие с европейскими требованиями, предусмотренными Болонской декларацией. Автором дано определение медиаобразования как новейшей технологии, очерчены перспективы его внедрения в учебно-воспитательный процесс украинских университетов.

Ключевые слова: медиаобразование, медиаобразовательные технологии, медиаграмотность, модернизация, европейские образовательные стандарты.

The article is devoted to clearing out the possibilities of media education for bringing Ukrainian high school closer to European requirements written in Bologna declaration. Definitions of media education as an innovative technology are given. Perspectives of implementation of media education in academic process of Ukrainian universities are defined.

Key words: media education, media education technology, media literacy, modernization, European educational standards.

Вступ. В умовах переходу до інформаційного суспільства неможливо забезпечити високу якість вищої освіти, її доступність та ефективність, підготувати молодь до життя і діяльності в інформаційному суспільстві без урахування стрімкого інформаційно-технологічного розвитку всіх галузей. Європейська освітня спільнота знайшла новий підхід вирішення кризової проблеми до реорганізації системи вищої освіти у створенні спільного Європейського простору вищої освіти. Перехід до нього повинен забезпечити Болонський процес, що передбачає, зокрема, і впровадження інноваційних підходів до професійної підготовки у вищій школі, одним з яких визнано медіаосвіту.

На сучасному етапі розвитку міжкультурної комунікації українська спільнота визначається в загальноєвропейському та світовому просторі, здійснює кроки до інтеграції, спираючись на фундаментальні цінності власної та світової культури, керуючись невід'ємними чинниками демократичного громадянського суспільства, серед яких особливо важливими є свобода слова та пересування, права людини на самовираження, доступ до інформації.

В умовах глобалізації та інформатизації зростає роль засобів масової інформації в усіх сферах

життя людини. Особливості нового інформаційно-комунікаційного середовища, що складається із принципово нових медіаінструментів, надають ширші можливості впливу медіакультури на формування взаємовідносин у суспільстві.

Медіаосвіта (англ. *media education* від лат. *media* – засоби навчання) – напрям у педагогіці, спрямований на вивчення масовокомунікативної й інформаційної природи ЗМІ (преси, телебачення, радіо, кіно, відео й т. ін) та принципів їх використання для актуалізованого оволодіння основами знань. Головні завдання медіаосвіти: підготувати нове покоління до життя в сучасних інформаційних умовах, до сприйняття різноманітної інформації, навчити молоду людину протистояти впливу на психіку, оволодівати засобами спілкування на основі вербальних та невербальних форм комунікації за допомогою технічних засобів [1].

У визначеннях ЮНЕСКО (2001 р. та ін.) медіаосвіту й медіа компетентність послідовно пов'язують і з розвитком демократичного мислення, і з підвищенням громадянської відповідальності особи. Як засвідчують підсумкові документи багатьох міжнародних форумів, де обговорювалися проблеми медіаосвіти, медіа-процес у світовій педагогіці використовують для розвитку грома-

дянської відповідальності, гуманізму і демократії. ЮНЕСКО вважає медіаосвіту окремим напрямком освіти, пов'язаним із «усіма видами медіа (друкованими та графічними, звуковими, екранними і т. д.) та різними технологіями, який навчає розуміти, як масова комунікація використовується в соціумах, опанувати вміння медіа в комунікації з іншими людьми; дає людині знання, як 1) аналізувати, критично осмислювати та створювати медіатексти; 2) визначати джерела медіатекстів, їх політичні, соціальні, комерційні чи культурні інтереси, їх контекст; 3) інтерпретувати медіатексти та розповсюджувати ЗМІ цінності; 4) відбрати відповідні ЗМІ для створення та поширення своїх власних медіатекстів і надбання власної аудиторії; 5) отримати можливість вільного доступу як до сприйняття, так і до продукування медіа» [2, с. 273-274]. Цей авторитетний міжнародний орган розглядає медіаосвіту як частину базових прав кожного громадянина світу на свободу самовираження та отримання інформації, а також як інструмент підтримки демократії. ЮНЕСКО рекомендує внести медіаосвіту до національних навчальних планів усіх країн, до систем додаткової, неформальної освіти та освіти

Медіаосвіта проголошена ЮНЕСКО одним із пріоритетних напрямів у педагогіці XXI століття. Цей напрям освіти став предметом підвищеної уваги не тільки педагогів, а й фахівців сфери філософії освіти, журналістики, засобів масової інформації. Важливість медіаосвіти на міжнародному рівні вперше було зафіксовано у Грюнвальдській Декларації 1982 р. Протягом останніх 30 років медіаосвіта загалом та впровадження медіаосвіти у вищих навчальних закладах зокрема привертає дедалі пильнішу увагу провідних міжнародних організацій. Вона була предметом наукових дискусій найвищого рівня на міжнародних конференціях під егідою провідних освітніх організацій світу та Європи (ЮНЕСКО – Париж (1997, 2007), Відень (1999), Сан-Паулу (1998), Торонто (2000), Салоніки (2001), Лондон (2002); Монреаль (2003); Рада Європи – Страсбург (2002), Балтимор (2003), Грац (2007), Прага (2007) та ін.) [3, с. 7]. Було дано визначення медіаосвіти, сформульовано її основні функції, схвалено набутий досвід та вироблено ряд рекомендацій щодо її впровадження.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Координатор медіаосвітньої роботи в Росії О. В. Федоров розглядає медіаосвіту як процес розвитку особистості за допомогою і на матеріалі засобів масової комунікації (медіа), мета якого – формувати культуру спілкування з медіа, творчі, комунікативні здібності, критичне мислення, вміння повноцінно сприймати, інтерпретувати, аналізувати та оцінювати медіатексти; навчати різних форм самовираження за допомогою медіа-техніки. Російський вчений пов'язує медіаосвіту з результатом її здійснення – медіаграмотністю, якої

можна досягти тільки в результаті впровадження загальної медіаосвіти: через введення організованого вивчення ЗМІ та навчання засобами ЗМІ в усіх закладах освіти. Медіаграмотність, яка формується внаслідок медіаосвіти, допомагає людині активно використовувати можливості інформаційного поля телебачення, радіо, відео, кінематографу, преси, Інтернету [4, с. 8]. Однак попри дедалі зростаючу увагу закордонних і вітчизняних педагогів до медіаосвіти, можливості її практичного використання у вищій школі ще не з'ясовано до кінця. Значний інтерес для фахової підготовки у ВНЗ становлять новітні відгалуження медіадидактичної думки в Україні, зокрема ті, які залучають друковані періодичні видання до формування комунікативних професійних умінь (І. Гуріненко [6], Н. Духаніна [7], Г. Онкович [1], І. Чемерис [8], та ін.). І. Дичківська вбачає цінність медіаосвіти у тому, що вона готує до життя в інформаційному суспільстві, формує вміння користуватися інформацією всіх видів, здійснювати комунікацію, усвідомлювати наслідки впливу на людину засобів інформації, особливо масової комунікації [9, с. 341]. Науковими дослідженнями охоплено науково-інформаційний дискурс у сфері соціальних комунікацій (О. Тріщук [10]); захищено кандидатські дисертації з проблем запровадження медіаосвітніх підходів до фахової підготовки майбутніх учителів (Ю. Казаков [11]) і журналістів (І. Чемерис [8]).

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Проте ефективність застосування медіаосвітніх технологій для осучаснення всієї системи вітчизняної вищої освіти наразі не може вважатись достатньо дослідженою, тому **мета** нашої статті – охарактеризувати можливості медіаосвіти в плані модернізації підготовки фахівців у ВНЗ та розкрити потенціал використання медіаосвітніх технологій у навчально-виховному процесі університету.

Завданнями статті передбачено:

- надати визначення медіаосвіти як новітньої технології;
- описати теоретичні засади застосування медіаосвіти в навчально-виховному процесі;
- розкрити перспективи використання медіаосвітніх технологій у вищій школі.

Медіаосвіта володіє специфічними педагогічними технологіями, які надають можливість використати експліцитну та імпліцитну інформацію, вміщену в окремих статтях, рекламних оголошеннях іншомовних друкованих ЗМІ, для формування кроскультурних комунікативних умінь, розширення лінгвістичного кругозору та сприйняття культурного розмаїття.

Переконалися у здатності медіаосвіти інтегрувати пріоритети Болонського процесу та інноваційних педагогічних технологій можна проаналізувавши, чи збігаються цілі Болонського процесу із метою медіаосвіти; одночасно довівши, що медіаосвіта володіє власними інноваційними освітніми

технологіями, придатними для впровадження у вищій школі.

Виклад основного матеріалу дослідження. Підписавши Болонську декларацію, Україна приєдналася до процесу гармонізації систем вищої освіти багатьох європейських країн, спрямованого на забезпечення високої якості освіти. Аналіз останніх досліджень та публікацій підтверджує, що впровадження Болонського процесу та європейських освітніх стандартів в Україні є предметом жвавої дискусії на педагогічних науково-практичних конференціях різних рівнів та у фахових виданнях. Створення єдиного європейського простору вищої освіти дасть можливість випускникам вищих навчальних закладів застосувати отримані під час навчання у виші знання, уміння та навички не лише у межах однієї країни, але й у міжнародному вимірі. Кінцевим результатом нововведення стане розширення мобільності студентів і науково-педагогічних працівників, підвищення рівня європейської освіти, зростання її привабливості у всесвітньому вимірі, спрощення процедури визнання кваліфікації та працевлаштування випускників на теренах Європи.

Щоб реалізувати такий широкомасштабний інтеграційний проект, вітчизняна вища школа має модернізувати навчально-виховний процес та виконати низку складних завдань: цілком перейти на двоступеневе навчання, запровадити кредитно-модульну систему, гарантувати високу якість освіти та об'єктивний контроль за навчальними досягненнями студентів. Паралельно відбуватиметься узгодження освітньо-кваліфікаційних рівнів і відповідних кваліфікаційних характеристик із національними та міжнародними професійними стандартами, перехід до нової дидактичної парадигми, в основу якої покладено вимогу сформувати у майбутніх професіоналів такі ключові компетенції: соціальну, інформаційну, комунікативну, полікультурну, здатність до саморозвитку та самоосвіти і до продуктивної творчої діяльності [12; 20].

Оскільки випускники європейських ВНЗ мають володіти однаковим набором необхідних для здійснення фахової діяльності компетентностей, освітянам усіх країн Європи слід послуговуватися спільним арсеналом педагогічних підходів та освітніх технологій. З погляду світової та європейської педагогічної спільноти, важливою вимогою до підготовки фахівців у вищій школі є запровадження медіаосвіти. Це пов'язано з тим, що для розуміння процесів, які відбуваються в сучасних засобах масової комунікації, молодій людині потрібно володіти особливими знаннями, комунікативними та інформаційними вміннями й навичками, здатністю до критичного аналізу (тобто медіаграмотністю), які можна сформувати завдяки організованій та цілеспрямованій медіаосвіті.

Впровадження медіаосвіти у вищій школі відповідає загальноєвропейським вимогам до

вищої освіти. Бути медіаграмотним означає розуміти всі засоби комунікації, насамперед масової, та формат (наприклад, друківані газети та журнали, радіо та телебачення, кабельні засоби передавання інформації, CD, DVD, мобільні телефони, текстові формати та формати для фотографій і графічних зображень), в яких здійснюється передавання та подання даних, інформації та знань.

Вирішити проблему модернізації вітчизняної вищої школи на новій, інформаційній основі можна, скориставшись новим методологічним баченням основ освіти в реаліях інформаційного суспільства, запропонованим академіком В. І. Луговим. Урахувавши фундаментальну роль інформації в організації окремої людини, суспільства та освітньої сфери в цілому, український науковець висунув авторську теорію освіти в інформаційному суспільстві – культурно-інформаційну. В основу зазначеної теорії покладено поняття про інформацію як фундаментальну категорію освіти, такими як є матерія для філософії чи рух для фізики [13, с. 55-56]. В. І. Луговий здійснив класифікацію інформації в суб'єкт-об'єктних координатах від абсолютно об'єктивної на одному полюсі до цілком суб'єктивної на протилежному, виділивши п'ять її видів:

- об'єктивна (знання);
- об'єкт-суб'єктна (цінності);
- суб'єкт-квазіоб'єктна (проекти);
- суб'єкт-суб'єктна (діалогізми);
- суб'єкт-квазісуб'єктна (художні образи).

Вченим виділено чотири інформаційні механізми програмування діяльного існування людини:

- генетичний код;
- індивідуальна научуваність;
- соціумно-індивідуальне наслідування;
- соціально-культурне програмування.

Перший є у всіх живих організмів на Земній кулі, другий – тільки у тих, які мають нервову систему. Поява третього детермінується не тільки достатньо високим розвитком нервової системи, але й соціумним способом життя. Для четвертого ж обов'язковим є існування інформаційно насиченої культури, яка вбирає в себе всю інформацію і водночас служить її джерелом. Ці механізми, поєднуючись та взаємодоповнюючи один одного у визначеній природою послідовності, зумовлюють досягнення людиною функціональності, компетентності, а відтак – й успішності в житті.

Таким чином, ключовим моментом у питаннях модернізації освіти в умовах інформаційного суспільства, де інформація перетворюється на критичний ресурс та основний предмет людської діяльності, стає врахування інформаційного фактора. Для цього необхідно, врахувавши сутнісні сили людини (тобто потреби, здібності, уміння) стосовно опрацювання інформації, визначити, адекватно розробити та застосувати специфічні навчальні технології відповідно до видів інформації та психічних механізмів їх забезпечення (якими відповідно є абстрактне мислення, емоційне

переживання, творча уява, товариськість та художня уява) [13, с. 56-57].

До пріоритетів, які мають забезпечуватися в першу чергу, належать перехід від освіти «на все життя» до освіти впродовж життя, дистанційна освіта, забезпечення життєвого соціально-культурного програмування становлення людини заради її успішності в житті. Підсумовуючи викладене, В. Луговий висловлює переконання, що освіта буде успішною в нових умовах, якщо модернізацію освіти пов'язати із її інформаційною роллю [13, с. 59].

Визнання фундаментальної ролі інформації приводить до нового розуміння основного завдання освіти – допомогти людині опанувати інформаційні потоки, сформувані такі комунікативні вміння, які забезпечать адекватність процесу передачі та отримання інформації, відбору релевантних комунікаційних засобів та сприятимуть природному переходу від формального навчання до освіти впродовж усього життя.

Принципове значення для планування, організації та здійснення модернізації вищої школи має положення про систематичне оновлення змісту освіти з урахуванням потреб соціально-економічного розвитку суспільства, інформатизацію українського суспільства; впровадження досвіду світової освіти; організація навчально-виховного процесу у вищій школі на науковій, гуманістичній, людино-центристській основі та утвердження особистісно-орієнтованої педагогічної системи; інтеграція системи вітчизняної вищої освіти до загально-європейської та світової; цілеспрямоване системне забезпечення психолого-педагогічної підготовки науково-педагогічних кадрів у ВНЗ, необхідність розроблення та впровадження інноваційних педагогічних технологій, заснованих на фундаментальних епістемологічних і герменевтичних аспектах педагогіки та спрямованих на формування активної та діяльної особистості; перехід до множинності освітніх траєкторій та варіативності методик; необхідність формування високої культури комунікативності, в т. ч. і завдяки здійсненню своєрідного «мовного прориву»; забезпечення високої професійної компетентності та підвищення конкурентоздатності випускників української вищої школи; формування потреби та вміння вчитися впродовж усього життя.

Медіаосвіта є комплексним процесом, який об'єднує учасників навчально-виховного процесу, засоби та способи його організації, передбачає аналіз проблем, управління ними та забезпечення всіх аспектів засвоєння знань. Однак на протигагу традиційним освітнім технологіям, медіаосвіта бачить свою мету не в тому, щоб надати індивіду певну суму знань (які надзвичайно швидко старіють і втрачають актуальність в умовах постіндустріального суспільства), а вчить його здобувати та оновлювати свої знання впродовж життя, користуватися новітніми технологіями, організовувати процес самоосвіти. Медіаосвіта навчає критично використовувати інформаційні

ресурси, запропоновані мас-медіа; користуватися комунікаційними та комп'ютерними технологіями; виробити відповідні стратегії для підвищення власного освітнього рівня та застосовувати їх впродовж всього життя. Саме ці якості, з погляду науковців, характеризують окрему групу педагогічних (освітніх) технологій – інноваційні освітні технології [14, с. 5].

Для опанування інноваціями необхідно поєднати вміння володіти інформаційними ресурсами та комунікаційними технологіями і виробити відповідні стратегії та системи їх використання. Тому інформаційні технології навчання, системне впровадження яких є реалізацією інноваційної освіти на практиці, безумовно, належать до інноваційних. Медіаосвіта відповідає вимогам до інноваційних інформаційних технологій навчання, сформульованим Д. Матрос, Д. Полєвим, Н. Мельниковою, а саме: задовольняє основні принципи педагогічної технології; дає можливість розв'язати завдання, які раніше не знайшли теоретичного та практичного розв'язку в дидактиці; припускає використання комп'ютера як важливого засобу підготовки та передачі навчальної інформації [14, с. 8].

Для реалізації власних завдань медіаосвіта використовує інформаційно-комунікаційні технології, готує молодь до життя в умовах інформаційного суспільства, покращує її комп'ютерну підготовку, залучає учасників до регулярного використання мультимедійної техніки та до роботи в мережі Інтернет. Втілюючи на практиці принципи гуманізації освіти, медіаосвіта сприяє підвищенню інтелектуального, культурного, духовного, морального рівня кожного члена суспільства та демократизації суспільства в цілому, оскільки спрямована на розвиток критичного мислення, подолання расових, гендерних, історичних, культурних, соціальних та інших видів стереотипів, обстоює ідеї толерантності, знайомить із надбаннями інших культур.

Як будь-яка педагогічна технологія, медіаосвіта має власну теоретичну базу. На основі аналізу теоретичних праць та практичних розробок провідних медіадидактів різних країн маємо змогу виокремити низку теоретичних концепцій медіаосвіти, серед яких, на думку О. Федорова, найбільш поширеними є:

1) *протекціоністська* (протиставляє негативні дії мас-медіа вічним цінностям класичної культурної спадщини, має на меті допомогти зрозуміти різницю між реальністю та медіатекстом, і цим самим пом'якшити негативний ефект надмірного впливу медіа, зокрема на дітей [4, с. 361-362, 364]);

2) *споживацька* (допомагає отримати якнайбільше задоволення та користі від мас-медіа [4, с. 368-370]);

3) *практична* (надає перевагу досконалому умінню працювати з медіаапаратурою для створення власних медіатекстів);

4) *формування «критичного мислення»* (спрямована на формування критичного мислення щодо

інформації, поданої ЗМІ, для захисту від маніпуляційної дії медіа [4, с. 382]);

5) *марксистська* або *ідеологічна* (сповідує класовий, національно-регіональний або соціально-політичний підхід до медіаінформації);

6) *семіотична* (акцентує на мові ЗМІ, прагне допомогти «правильно читати медіа текст» через навчання правилам декодування медіатексту, опису його змісту, асоціацій, особливостей мови);

7) *культурологічна* (пропонує інтерпретацію медіатекстів, зосереджується на ключових поняттях медіаосвіти, ролі медійних стереотипів, освітній ролі мас-медіа);

8) *естетична* (допомагає зрозуміти закони і мову медіаінформації завдяки кваліфікованому аналізу художніх медіатекстів, розвинути естетичне сприйняття та смак, здібності до творчості) [4, с. 361].

Медіаосвіта сповідує особистісно-орієнтований принцип навчання, що відповідає прагненням сучасної педагогіки та пропонує широкий спектр власних моделей, методів та технологій. Серед напрацьованих науковцями різних країн моделей медіаосвіти можна виділити такі: *освітньо-інформаційні, виховально-етичні, естетичні, практико-утилітарні та соціокультурні*. Кожна з них, як правило, спирається не на одну, а на цілий комплекс теорій медіаосвіти. Наприклад, в основі *освітньо-інформаційних моделей знаходяться* культурологічна, естетична, семіотична та

соціокультурна теорії медіаосвіти; *етичних* – етична, релігійна, ідеологічна, екологічна та протекціоністська; *практико-утилітарних* – теорія «споживання і задоволення» та практична; *естетичних* – естетична та культурологічна теорії; *соціокультурних* – соціокультурна, культурологічна, семіотична, етична теорії медіаосвіти та теорія розвитку критичного мислення. Водночас, зауважимо, що й та сама теорія може бути фундаментальною для кількох моделей медіаосвіти, як-от культурологічна – для освітньо-інформаційних, естетичних і соціокультурних моделей; естетична – для освітньо-інформаційних і естетичних; етична та семіотична – для освітньо-інформаційних і соціокультурних.

Висновки. У нашому дослідженні медіаосвіта розглядається як процес розвитку й саморозвитку особистості на матеріалах та за допомогою засобів масової інформації, що покликані формувати культуру комунікації, вміння усвідомлено сприймати, критично осмислювати, інтерпретувати медіатексти з метою розширення загальних, соціокультурних та професійних знань, комунікативних та творчих здібностей. Медіаосвіта є необхідною передумовою встановлення раціональних комунікаційних взаємозв'язків між суб'єктами комунікації й виступає як дієвий чинник модернізації вітчизняної вищої школи в контексті приєднання нашої держави до європейського освітнього простору.

ЛІТЕРАТУРА

1. Онкович Г. В. Технології медіаосвіти / Г. В. Онкович // Вища освіта України; тем. вип. «Вища освіта України у контексті інтеграції до європейського освітнього простору : моніторинг якості освіти». – 2007. – Т. 5 (додаток 3). – С. 357–363.
2. Recommendations Addressed to the United Nations Educational Scientific and Cultural Organization UNESCO // Education for the Media and the Digital Age. – Vienna : UNESCO, 1999. – P. 273–274.
3. Новикова А. А. Совет Европы: конференция в Граце / А. А. Новикова. – М. : Медиаобразование. – 2008. – № 1 – С. 8–9.
4. Федоров А. В. Медиаобразование: история, теория и методика / А. В. Федоров. – Ростов : ЦВВР, 2001. – 708 с.
5. Федоров А. В. Медиаобразование в России и Украине: сравнительный анализ современного этапа развития (1992–2008) / А. В. Федоров // Медиаобразование. – 2008. – № 4. – С. 23–45.
6. Гуріненко І. Ю. Сутність терміна «медіа-засоби навчання» / І. Ю. Гуріненко [Електронний ресурс] // Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах. – Запоріжжя, 2009. – Вип. 3 (56). – С. 178–184. – Режим доступу : http://www.nbu.gov.ua/portal/Soc_Gum/Pfto/2009_3/files/ped_2009_03_31_Gurinenko.pdf.
7. Духаніна Н. М. Медіатехнології як мотивація студентів до навчання / Н. М. Духаніна // Вища освіта України. – Додаток 3, том V (12). – 2008. – С. 189–193.
8. Чемерис І. М. Формування професійної компетентності майбутніх журналістів засобами іншомовних періодичних видань : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 / Інна Михайлівна Чемерис. – К., 2008. – 246 с.
9. Дичківська І. М. Іноваційні педагогічні технології : [навч. посіб.] / І. М. Дичківська. – К. : Академвидав, 2004. – 352 с. – (Альма-матер).
10. Тріщук О. В. Феномен науково-інформаційного дискурсу у сфері соціальних комунікацій : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня доктора наук із соц. комунікацій : спец. 27.00.01 «Теорія та історія соціальних комунікацій» / О. В. Тріщук. – К., 2009. – 32 с.
11. Казаков Ю. М. Педагогічні умови застосування медіаосвіти в процесі професійної підготовки майбутніх учителів : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук : спец. 13.03.04 «Теорія і методика професійної освіти» / Ю. М. Казаков. – Луганськ, 2007. – 21 с.
12. Болонський процес у фактах і документах (Сорбона – Болонья – Саламанка – Прага – Берлін) / упор. : Степко М. Ф., Болюбаш Я. Я., Шинкарук В. Д. [та ін.]. – Тернопіль : Вид-во ім. В. Гнатюка, 2003. – 52 с.
13. Луговий В. І. Інформація, інформаційне суспільство та інформаційна роль освіти (теоретико-методологічний погляд) / В. І. Луговий // Науковий часопис НПУ ім. М. П. Драгоманова : зб. наук. пр. – Вип. 11. – К. : НПУ ім. М. П. Драгоманова, 2007. – С. 55–60. – (Серія 7. Релігієзнавство. Культура. Філософія).
14. Андрущенко В. Інформаційні технології в системі інноваційної освіти / Віктор Андрущенко, Анатолій Олійник // Вища освіта України. – 2008. – № 3. – С. 5–15.

Рецензенти: Онкович Г. В., д.пед.н., професор;
Козлакова Г. О., д.пед.н., професор.

© Гришкова Р. О., 2012

Дата надходження статті до редколегії 20.04.2012 р.

ГРИШКОВА Раїса Олександрівна – доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри англійської мови Чорноморського державного університету ім. Петра Могили.

Коло наукових інтересів: підготовка студентів нефілологічних спеціальностей до міжкультурної взаємодії засобами медіаосвітніх технологій.